

Směřování energetiky z pohledu expertů z Polska, Německa a ČR

Dne 3.11.2015 se ve Varšavě konal seminář, který se věnoval aktuálnímu vývoji v energetických sektorech tří zúčastněných zemí, nejzávažnějším tématům a perspektívám.

Zpracoval: Václav Trejbal (vtrejbal@spcr.cz)

Zástupce Svazu průmyslu se zúčastnil workshopu energetických expertů z Polska, Německa a Česka, který ve Varšavě pořádalo tamní zastoupení Evropské komise. Německo zastupovali představitelé místní ambasády, nevládních organizací a think tanků. Česká delegace sestávala převážně ze zástupců energetických společností. Nejsilněji zastoupena byla polská strana, a to představiteli klíčových ministerstev, regulátora energetického trhu či operátora přenosové soustavy. Přítomen byl i zástupce Generálního ředitelství Evropské komise pro energetiku.

Seminář se věnoval aktuálnímu vývoji v energetických sektorech tří zúčastněných zemí, nejzávažnějším tématům a perspektívám. Německo se bude muset během následujících šesti let vyrovnat s vyřazením osmi jaderných bloků o kapacitě přes 20 GW a zároveň chce snižovat závislost na spalování vysoce znečišťujícího hnědého uhlí, jež zemi brání v plnění vlastních ambiciózních cílů v oblasti ochrany klimatu a snižování emisí CO₂. Právě kvůli omezení emisí spolková vláda v létě rozhodla o zařazení hnědouhelných bloků o výkonu 2,7 GW do stabilizační rezervy. Výměnou za určitou finanční kompenzaci elektrárenské společnosti dobrovolně vypnou uvedené kapacity, ale budou je udržovat ve stavu pohotovosti pro případ nenadálých narušení stability sítě a bezpečnosti dodávky. Německo, které si vytklo do roku 2050 uspokojovat drtivou většinu svých energetických potřeb z obnovitelných zdrojů, bude muset ještě přijít na způsob jejich funkčního začlenění do distribučních sítí, zejména s ohledem na nedostatečné propojení severní a jižní části země.

Polsko připravuje energetickou strategii do roku 2050, která by měla vymezit základní směry vývoje. Dokument je předmětem jednání mezi rezorty a s ohledem na příchod zcela nové vlády by mohl ještě doznat změn. Jeho základním východiskem nicméně bude pokračující využívání černého a hnědého uhlí jako dominantní suroviny polské energetiky. Země má rozestavěno několik uhelných a v menší míře paroplynových zdrojů o souhrnném výkonu 5000 MW. Zejména plynové zdroje se při svém provozu neobejdou bez dotací, ale určitá forma více méně skryté podpory skrze státem ovládané energetické koncerny (Tauron, PGE a další) bude nutná i pro realizaci a provoz nových uhelných zdrojů. Bez ohledu na pokračující dominanci uhlí je Polsko na dobré cestě splnit své závazky v oblasti snižování emisí a integraci OZE do energetického mixu.

Česko bude v budoucnu podle nové státní energetické koncepce sázet čím dál více na jaderné zdroje a v menší míře také na rozmanitý mix obnovitelných zdrojů a zemního plynu.

Každá z uvedených zemí se tedy vydává velmi odlišnou cestou, což bude mít dopad na tvorbu cen elektřiny, chystanou integraci energetických trhů a také na dosahování cílů stanovených Evropskou komisí v rámci jejího konceptu Energetické unie. Podle jedné skupiny účastníků je trh s elektřinou silně pokřiven dotacemi, a to nejen pro obnovitelné zdroje. Téměř každý stát tu více tu méně otevřeně podporuje své domácí výrobce. V Evropě tak místo souboje konkurenceschopných zdrojů probíhá „souboj dotací“, jehož výsledek rozhoduje zejména fiskální síla mateřských vlád. Někteří účastníci zašli v kritice ještě dál. Trh je podle nich nefunkční kvůli mnohvrstevnaté a neustále se množící regulaci na národní i unijní úrovni, která se snaží záplatovat chyby a nedostatky předchozí

regulace. Při rozhodování o výstavbě výrobních či přenosových kapacit nehrají klíčovou roli tržní signály, ale dotační potenciál projektů. Nevhodně nastavený systém obchodování s emisními povolenkami nemotivuje energetické společnosti k investicím do čistších technologií, navíc nepředvídatelnost vývoje cen na tomto trhu, způsobená ad hoc regulatorním přístupem, energetické firmy od přítomnosti v segmentu výroby elektřiny z klasických zdrojů odrazuje. Místo toho se soustředí na segmenty se stabilnějším prostředím nebo vysokými dotacemi (obnovitelné zdroje).

Jiní účastníci kontrovali tím, že nestabilita a prudké cenové výkyvy jsou trhu s energiemi vlastní. Cena ropy během půl roku propadla o polovinu, aniž by s tím většina hráčů se sofistikovaným prognostickým aparátem počítala. Navíc je liberalizovaný trh s elektřinou poměrně mladý, okolnosti jeho fungování se mění a jeho výsledná podoba stále není jistá. Jestliže se model oceňování dodané energie (EUR/MWh) ukáže jako nefunkční, může se přejít na jiné modely, např. kapacitní (EUR/MW).

Zástupce Komise připomněl, že klíčové problémy sektoru nebudou vyžadovat technická, ale politická řešení. Úspěch při prosazování cílů Energetické unie předpokládá některé nelehká politická rozhodnutí na nejvyšší úrovni týkající se například odpovědnosti vlád za dodávky energií, bezpečnostního standardy dodávky či solidarity se sousedy.

Diskuze se dále soustředila na problematiku kapacitních trhů, jejichž zavedení je v různých fázích na programu v několika členských státech. Komise tyto snahy sleduje spíše s nedůvěrou, jelikož představují další pokřivení tržních principů. Evropský soud rozhoduje o legalitě zavedení kapacitních mechanismů ve Francii.

Velká pozornost byla věnována přetokům proudu z německé do rakouské sítě, které enormně zatěžují polskou a českou přenosovou soustavu. V záležitosti došlo v posledních měsících zejména díky aktivitě polské strany k výraznému posunu a očekává se, že do roku 2018 by přetoky měly odpovídat skutečné kapacitě sítě, nikoli velikosti poptávky. Do budoucna by tak mělo být omezeno riziko vzniku nouzových stavů, které zažilo Polsko letos v srpnu. Kvůli přetokům a interním problémům s řízením polské sítě, nebyl operátor několik hodin schopen získat požadované množství proudu a dodávky některým podnikům musely být omezeny. Do hloubky byla také probírána tematika uzlových a zónových modelů trhu s elektřinou, jejich výhod, nedostatků a možného uplatnění při řešení problému kapacitních úzkých míst a integraci obnovitelných a dalších zdrojů do sítě.